

אורות השבוע

כ"ה סיון תשס"ה

קרה

גליון תורני
היוצא לאור ע"י
כולל זכרון שניאור

אור הלכה

בענין אמירת דברים שבקדושה נגד שערות נשים נשואות

הרב אפרים פרידמאן

אחרונים. דעת הח"י אדם דדינם שוה לענין זה לדין מקום הערוה ממש, דאין לקרוא בעצימת עינים לחוד בלי החזרת גופו. (ומש"כ המ"ב שם "פניו" נראה שהוא לאו דוקא. וכוונתו להחזרת גופו כמו שביאר הוא עצמו בסק"ט.) וכן משמע שהוא דעת הגר"א בביאורו. אולם הב"ח ופמ"ג מקילים וסוברים דבאלו די בעצימת עינים לחוד. ודעת המ"ב הוא להחמיר, רק דבאי אפשר בענין אחר יש לסמוך על המקילים. ובבה"ל הלשון הוא דבא"א בענין אחר "אין מוחין" ביד המקילין. ואילו בענין שערות מגולות כתב המ"ב (סק"ה) דלכו"ע מהני עצימת עינים. ומקורו הוא דברי הנשמת אדם (כלל ב' סק"א) שביאר דשיער מקרי ערוה מדרבנן לחוד, כיון דלא מצינו בקרא רק שהוא ענין יופי באשה, ולא שהוא ערוה ממש. ולכן כל שעוצם עיניו ואינו רואה מותר לקרות שמע ולהתפלל.

ובנקודה אחת מצינו מחלוקת גדולה בין גדולי הפוסקים. והוא, אם יצויר באיזה מקום שרוב הנשואות ילכו פרועי ראש ר"ל, מי נימא דשוב הוי שערותיהן כמו שערות הבתולות, דבאלו מכיון דלא נתחייבו בכיסוי לא מקרי ערוה כלל ומותר לקרות ק"ש וכל דברים שבקדושה כנגדן אפילו בעינים פתוחות, דומיא דפניה וידיה של אשה דלא נאסר רק להסתכל בהם אבל אין עליהם שם ערוה. ואולי ה"ה בשערות הנשואות, אף דטעונות כיסוי, ומה שנוהגות הנשים באותו מקום שלא לכסותן אינה מתיר את הדבר לשום אשה לימשך אחר מנהג רע זו, מ"מ כיון שכן הוא המציאות א"א לכנות את שערותיהן כערוה. או נימא, דכמו בשאר מקומות שבגוף הטעונות כיסוי כגון שוקה וזרועותיה, אפילו אם ח"ו ינהגו כל הנשים לזלזל בהאיסור ולילך בזרועות מגולות מ"מ מכלל ערוה לא יצאו והאיסור של אמירת דברים שבקדושה במקומה עומדת, ה"ה בשערותיהן.

בספר ערוך השלחן (סי' ע"ה ס"ו) אחר שצווח צעקה גדולה ומרה על מה שנהגו הנשים (בימיו) כבר שנים רבות לילך פרועי ראש ולא השגיחו לכל מה שצעקו ע"ז הרבנים להשיבם מעוולתם, ממשיך וכותב דכיון דסוף סוף כך הוא מצב הדברים, הרי שוב אין איסור לברך ולהתפלל כנגדו דהוי כשערות הבתולות וכמקומות המגולות שבגוף. וכן הוא דעת הבן איש חי (שנה א' פרשת בא אות יב) וז"ל, ובספרי הק' מקבצאל העליתי דהנשים בערי אירופא שדרכן לילך תמיד פרועי ראש, מותר לקרות כנגדן כיון דכל הנשים דרכן בכך, עכ"ל. והובאו דבריו גם בספר כף החיים (סי' ע"ה

ידועים ומפורסמים דברי חכמינו ז"ל במסכת סנהדרין (קט:): גבי און בן פלת, שאשתו הצילתו מלהתפש עם קרח ועדתו. והיינו, שאע"פ שמתחילה דעתו של און היה להמנות עמהם במחלוקתם עם משה, היא דברה על לבו שאין כדאי לו זאת כיון דבין אם משה בראש בין אם קרח בראש, המצב שלו לא ישתנה ואם כן מה לו ולצרה זאת. אלא מאי, הרי כבר נשבע להם שאם יקראו לו ילך עמהם ואיך אפשר להשתמט מהם עכשיו? לזאת, הלכה אשתו וגלתה את שערותיה וישבה כך על פתח ביתה. שהרי ידעה שאנשי קרח היו אנשים קדושים ולא ירצו בשום אופן להתקרב אצל אשה נשואה שאין שערותיה מכוסות כדן. וכך היה. כל מי שבא לקרוא לאון וראה אשתו יושבת על הפתח בשערות מגולות מיד שב לאחוריו. ואדהכי והכי קרח ואנשיו נבלעו בארץ ואון בן פלת ניצל.

והנה, מצינו שתי מימרות בש"ס בענין שערות אשה. במסכת כתובות (עב). למדו מהפסוק דכתיב אצל סוטה (במדבר ה: יח) ופרע את ראש האשה דיש חיוב על נשים לכסות שערות ראשן. (ע"ש בפרש"י שמביא ב' מהלכים להסביר את הלימוד.) ובמסכת ברכות (כד). איתא א"ד ששת שער באשה ערוה. שנאמר (שה"ש ד:א) "שערך כעדר העזים". ובש"ע או"ח (סי' ע"ה ס"ב) איתא שער של אשה שדרכה לכסותו אסור לקרות (ק"ש) כנגדו. ומוסיף הרמ"א דדין זה הוא אפילו באשתו. וממשיך המחבר וכותב עפ"י הרא"ש, אבל בתולות שדרכן לילך פרועות הראש מותר, עכ"ד. וע' במשנ"ב סי' ע"ו סק"ב שכתב שכל מקום שנזכר הדין לאסור אמירת ק"ש במקום ערוה מגולה, ה"ה לענין תורה ותפלה וכל עניני הקדושה, ובין שאומרים בלשון הקודש בין בלשון חול.

אמנם, אף דשער של נשואה הוא בגדר ערוה, אינו שוה בכל דיניו לשאר מקומות בגוף האשה שהם בדין ערוה, כגון מקום הערוה ממש וכגון שוקה וזרועותיה. דהנה הסכמת האחרונים הוא דלקרות ק"ש או שאר דברים שבקדושה כנגד ערוה מגולה באשה אסור אפילו אם עוצם עיניו ואינו רואה את הערוה כלל. ואפילו הוא בלילה או אם הקורא הוא סומא דאינו רואה כלל, מ"מ כל שהערוה הוא בפניו לא יקרא את השמע עד שיחזיר כל גופו ממנה באופן שהערוה הוא מן הצד, (ע' מ"ב סי' ע"ה סק"ט.) וכל זה הוא בענין מקום הערוה ממש. ובנוגע שאר מקומות בגוף האשה שצריכים להיות מכוסים כגון שוקה וזרועותיה, באלו מביא המ"ב (שם סק"א) ובביה"ל שם (ד"ה במקום שדרכה וכו') מחלוקת

סקי"ז).

ובספר אגרות משה (או"ח א' סימן מ"ב ומ"ג) מביא ראיה לסיועי להערה"ש. והיינו, דאין לפרש דהחיוב לכסות את השערות גורם מאילוי שהם בגדר ערוה, וא"כ יהיה אסור לקרות כנגדן כשהן מגולות אפילו אם כל נשי עולם הולכות כן. דאי תימא הכי, למה הוצרך רב ששת (בהא דברכות כד. שהבאנו למעלה) ללמוד דשער האשה ערוה מקרא דשה"ש ששם רק משבח את האשה מחמת שערותיה. ועוד דהוא רק דברי קבלה. הו"ל להביא הפסוק המובא בכתובות (עב). ופרע את ראש האשה, דמשם נלמד החיוב לכסות את השערות. אלא ודאי שמוזה לחוד שחייבת אשה לכסות שערותיה לא היינו אומרים שהשערות הם ממילא ערוה. ורק משום דמצינו שמשבח הפסוק את האשה מחמת היופי ששערותיה גורמות לה, אלמא ששערות האשה הם דבר המעוררים תאוה ומביאים לידי הרהור. לזה אמרו חז"ל שאסור לקרות ק"ש כנגדן. ועם כל זה, כנגד שערות שהם תמיד מגולות, כגון אלו של בתולות, לא אסרו. א"כ באופן שחזרו שערות הנשואות להיות כשל בתולות (במציות -- אף אם לא בדיון) אף שהוא דבר גרוע מצד עצמו, מ"מ שוב אינם בדיון ערוה לגבי קריאת שמע.

אולם, המשנה ברורה (סק"י) כותב להדיא היפך הדברים האלה. ולדעתו, אין חילוק לענין זה בין שערות האשה לבין שוקה וזרועותיה. דכמו שבמקומות אלו, אפילו אם ינהגו כל הנשים במקום מסוים לילך בגילויי בשר, לא יוסר מהם כלל שם ערוה, והאיסור של אמירת דברים שבקדושה כנגדן

במקומה עומדת. ה"ה גבי שערות. והיינו דמה שהם מחוייבים ע"פ דין להיות מכוסים גורם שיש איסור לקרות ק"ש ושאר דברי קדושה כנגדן. וחיוב זה לא נפחת כלל במה שאין הנשים נזהרות לקיימה.

וכעין זה מצינו בחזון איש (או"ח סי' ט"ז סק"ח) וד"ל, ונראה דאפילו פרוצה שיוצאת תמיד בראש פרוע אסור (לקרות כנגדה) דלא הקילו חכמים בפרוצות. וע"ש שממשיך לבאר דבעצם גם בפניה וידיה של אשה שמגולות תמיד ודאי קים איסור הסתכלות. והיה מקום לחז"ל לאסור לקרות ק"ש אפילו כנגדן. אלא שכך שקלו חז"ל לדבר זה הוא גזרה שקשה לעמוד בה. ולכן הקילו באמירת דברים שבקדושה נגד פניה וידיה, וכן נגד שערות הבתולות שאינן טעונות כיסוי, ובשערות הנשואות שטעונות כיסוי החמירו -- בין שהנשים נזהרות לכסותן כדן ובין לא. והוא כדעת המ"ב הנ"ל.

הרי, שלדברי המ"ב והחזו"א אין שום היתר לאמר ק"ש או שום ברכה או שום דברי תורה נגד שערות מגולות של אשה נשואה, אם לא ע"י עצימת עיניו וכמו שבארנו למעלה. ואף האג"מ שהבאנו לעיל שסובר לדינא כהערה"ש דמותר היכא שאין הנשואות מכסות שערותיהן, מ"מ הרי כתב (בסימן מ"ב) דאין לסמוך ע"ז כי אם בשעת הדחק, ושלמעשה כל ירא ד' יש לו להחמיר להפוך פניו או לסגור עיניו ולא לקרא שמע או להתפלל בעינים פתוחות כנגד שערות המגולות של שום אשה נשואה.

הרב פרידמאן מבוגרי הכולל, ומוסר שיעור בהכולל בסדר הלילה ביו"ד ועוד ענינים בהלכה, ולומד בכלל חושן משפט בביהכ"נ עדת ישרון.

אור מקרא

"הבדלו מתוך העדה הזאת וגו'"

הרב יוסף לנדא

מיחו, והטעם הוא משום דהוכיח תוכיח הוא מצות עשה, ואיתא במנחות (מא.) "דבעידן ריתחא מענישין אעשה". וזהו כוונת הכתוב "ואכלה אותם כרגע", דאיתא במסכת ברכות דזעמו של הקב"ה "רגע", כדכתיב "כי רגע באפו", ומרמו שהשתא שעת זעם ולכן מענישים גם אלו שלא הי' בעדת קרח. ומשה טען להקב"ה שהוא ק-ל אלקי הרוחות, ויודע מחשבות אדם, וגלוי וידוע לפניו שאפילו אם הי' מוחין בידם לא היו מקבלין מהם. ואף דבגמ' שבת שם מבואר "דאם לפניך גלוי לפניהם מי גלוי", דהיינו שהצדיקים לא ידעו שלא יקבלו מהם, על זה כתב בפנים יפות דזה דוקא אחר שקבלו ישראל ערבות זה על זה, אבל השתא, קודם קבלת ערבות הוא טענה נצחת, ע"ש בדבריו.

אמר הקב"ה למשה "הבדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אותם כרגע". ומשה ואהרן התפללו וטענו להקב"ה, "ק-ל אלקי הרוחות לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף". והנה יש להבין מה הי' הדין ודברים, כביכול, בין הקב"ה ומשה ואהרן. ועוד יש להבין מה שהתפללו בלשון "ק-ל אלקי הרוחות לכל בשר", שלא מצינו בדרך כלל לשון זה, ועי' רש"י כאן.

ועי' בספר פנים יפות לבעל ההפלאה, שפירש שנתחייבו ישראל כליון ח"ו משום שלא מיחו בקרח ועדתו, והוא על פי מה דאיתא בשבת (נה). "אמרה מדת הדין לפני הקב"ה מה נשתנו אלו מאלו כו", שהי' להם למחות כו' ע"ש שמיירי בשעת החורבן, שנתחייבו גם הצדיקים משום שהי' להם למחות, דהיינו דבשעת הדין מענישים גם הצדיקים על שלא

הרב לנדא מבוגרי הכולל, והוא עורך ומסדר ה"אורות השבוע".